

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

Posudek bakalářské práce Olgy Kalinové
Vedoucí práce: PhDr. Olga Nádvorníková, PhD.
Oponent: PhDr. Tomáš Duběda, PhD.
Ústav románských studií FF UK

Název bakalářské práce: Les différences sémantiques dans l'emploi du gérondif et du participe présent en français

Předkládaná bakalářská práce je věnována ověření jednoho možného rozdílu v sémantickém fungování dvou francouzských tvarů na –ant – přítomného participia a gerundia. Autorka vychází ze studie S. Kindtové (1999), v níž se předpokládá, že má gerundium na rozdíl od přítomného participia tendenci vyjadřovat záměrné děje. Tento předpoklad autorka bakalářské práce ověřuje jednak na základě několika lexikálních sond do korpusu FRANTEXT, jednak – a to především – na základě dotazníkového šetření realizovaného pomocí aplikace Google Drive, v níž autorka získala odpovědi třiceti pěti respondentů.

Téma, které si autorka pro svou práci zvolila, je obtížné hned z několika hledisek. Sémantické rozdíly mezi přítomným participiem a gerundiem ve francouzštině dosud nebyly předmětem rozsáhlejšího zkoumání, nepočítáme-li starší práci Moortgatové (1978), diplomovou práci Anne-Gro Høyerové (2003), realizovanou pod vedením přední odbornice na gerundium, Odile Halmøyové, a několik novějších dílčích článků různých autorů. V tomto ohledu je třeba velmi ocenit zejména úvodní, teoretickou kapitolu předkládané práce, v níž autorka srozumitelně a poučeně shrnuje morfologické, syntaktické a sémantické rozdíly mezi oběma tvary, přičemž prokazuje schopnost syntetizovat velmi rozsáhlé a rozmanité bibliografické zdroje (od gramatik přes monografie až po nejnovější články) a zaujímat k nim rovněž kritický postoj (např. na str. 17 nebo 79). Autorka se rovněž vypořádala s terminologickými problémy, které jsou s daným tématem spojeny, např. s rozdíly v pojmenování některých syntaktických funkcí přítomného participia (*attribut libre* vs *épithète détachée*, str. 39-40 a na str. 3 pozn. 6). V empirické části práce se pak obtížnost tématu odráží v nutnosti zvolit konkrétní, uchopitelný aspekt celé této komplexní problematiky a zvládnout jeho analýzu.

Formální náležitosti práce a její úprava. Výše zmíněná obtížnost daného tématu se odráží i v nezvykle velkém rozsahu práce (90 stran vlastního textu + 15 stran obsahujících resumé v češtině, bibliografii a přílohy představující jednak přehlednou tabulku srovnání základních funkcí gerundia a přítomného participia, jednak plný text dotazníku a statistické výstupy jeho zpracování v Google Drive). Jak bylo zmíněno výše, bibliografické zdroje použité v práci jsou dosti rozsáhlé a rozmanité; autorka používá systém citací pomocí poznámek pod čarou (v seznamu bibliografie na konci práce chybí pouze odkaz na články Èvy Havu a M. Pierrarda, jejichž jména autorka zmiňuje na str. 18 v pozn 33). Autorka práci přehledně člení pomocí desetinného třídění a používá průběžného číslování příkladů. Práce je psána francouzsky, a to kultivovaným a syntakticky i lexikálně bohatým jazykem. Jazykové chyby a překlepy jsou spíše vzácné (*rejjtant* na str. 5, *quatres ressemblances* na str. 16, *consevons* na str. 41, opakovaně volba členu, např. *représente la forme grammaticale...* na str. 13, *chaméléon* na str. 27, nadužívání samostatných osobních zájmen, např. na str. 28 *relève lui...*, opakovaně *en détails* str. 29, *précisément* na str. 70 aj.).

Hodnocení obsahu práce a podněty pro diskusi. Jak bylo řečeno výše, v úvodní, teoretické části práce autorka velmi dobře představuje danou problematiku na základě bohatých a vhodně zvolených bibliografických zdrojů. Posuny v interpretaci těchto zdrojů se vyskytují vzácně – např. první citace z O. Halmøyové, uvedená na str. 15, je vytržena z kontextu – ve skutečnosti tato autorka nesouhlasí se zmíněným „normativním pravidlem“, jak ostatně ukazuje i druhá citace z téže monografie, uvedená na stejné straně dole. V zájmu jednoznačnosti hypotézy záměrnosti autorka rovněž mírně modifikuje tvrzení Kindtové a posouvá je k větší kategoričnosti (Kindtová neříká, že věta s gerundiem vyjadřuje, že jde o záměrný efekt, ale pouze že *může dokonce* naznačovat..., viz str. 36). Z terminologického hlediska pak není docela jasné, co autorka míní termínem *mode verbal simple*, jímž charakterizuje oba tvary na –ant na str. 11; a u příkladů [24] a [25] není rozdíl v čase, ale ve slovesném způsobu. Rovněž není úplně přesné uvádět, že tyto tvary mohou mít veškeré verbální rozvíjející větné členy (str. 14), protože podmět zůstává nevyjádřený, jak ostatně autorka sama velmi dobře analyzuje na str. 15-16. V části teoretické kapitoly věnované sémantice obou tvarů by pak zasluhovalo bližší vysvětlení autorčino konstatování na str. 22 v pozn. 6, že přítomné participium ve funkci těsného přívlastku může také nabývat příslovečných významů (autorka odkazuje na příklady [13] a [16] na str. 24). Toto tvrzení se totiž odráží i v tabulce 1 v Přílohách, kde je přítomné participium v těsném přívlastku v příkladu 11 začleněno pod *épithète détachée* a uvedeno jako možný ekvivalent gerundia.

V empirické části práce je třeba ocenit především schopnost autorky formulovat hypotézy a následně je ověřovat pomocí různých přístupů; navzdory podvojnosti zvolené metody je prezentace pozoruhodně koherentní, protože výsledky korpusové sondy jsou využívány v dotazníkovém šetření: jsou převzaty některé autentické příklady a je prokázáno, že ne/záměrnost je možné analyzovat i na propozicích bez kauzálního vztahu. Tento poslední jev by však bylo vhodné explicitně začlenit do hypotéz k ověření, protože v průběhu výkladu pak někdy není jasné, zda bude analýza omezena na propozice pouze s kauzálním vztahem (str. 42, 43), či nikoli (např. str. 63, 67 a 69). U korpusové analýzy bych pak doporučila začlenit kritiku Levinové (str. 59. pozn. 15) již do úvodního seznamu sloves na str. 45 (*avaler, renifler* atd. vyjadřují spíše záměrné děje, kontrolované vůlí) a z hlediska reprezentativnosti korpusů pak buď v analýzách, nebo alespoň v závěru práce komentovat omezení na románové texty. V případě sloves vyjadřujících záměrnost (*essayer, tenter, vouloir*, str. 54-58) by pak bylo možné relevantnější výsledky získat analýzou jejich přítomnosti v řídicí propozici, protože tvary na -ant (zejména gerundium) vyjadřují způsob realizace záměru vyjádřeného v infinitivu následujícím po těchto slovesech (na tento jev upozorňuje rovněž Halmøyová 2003). V případě vzácné kombinace tvarů na –ant a adverbia *exprès* pak bylo možné rozšířit korpus na románové texty od r. 1950 do současnosti (str. 57-58); pak by byly výsledky pravděpodobně průkaznější.

U dotazníkového šetření autorka představuje různé sociolingvistické faktory, které by mohly ovlivnit relevanci získaných výsledků (získaný vzorek respondentů je velmi koherentní, jen by bylo vhodné připojit krátký komentář rozdílů mezi odpověďmi rodilých mluvčích a mluvčích, kteří francouzštinu neuvedli jako svůj rodný jazyk). U výběru příkladů v dotazníku pak autorka rovněž zohledňuje různé faktory, např. směr transformace příkladů, jejich rozsah atd. Velmi zajímavé jsou pak výsledky analýzy příkladů převzatých z lingvistických prací (zejména základního příkladu Kindtové, str. 69). Především však oceňuji komplexnost lingvistického uvažování autorky, které se odráží v neustálém zohledňování různých dalších faktorů, které mohou ovlivňovat interpretaci vybraných příkladů (např. str. 80), a zejména pak její vědeckou poctivost, s níž komentuje statistické výsledky, které její hypotézu nepotvrzují, a snaží se najít vhodné vysvětlení (str. 69 aj.). Pouze je třeba upozornit, že výsledky kolem 60 % není možné hodnotit jako *potvrzující* danou

hypotézu, pouze jako tendenci k danému vysvětlení). U závěrečného hodnocení výsledků analýzy by pak bylo možné se zamyslet nad tím, jak přesně souvisí míra integrace gerundiálního syntagmatu do řídicího predikátu s jeho zvýšenou tendencí vyjadřovat záměrnost (str. 83) – může to být dáno tím, že záměrnost spojená s kauzalitou implikuje význam prostředku, který je jedním z typických významů cirkumstantu?

Předkládanou bakalářskou práci považuji za velmi zdařilou, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnocení **výborně**.

V Praze dne 1. 9. 2013

PhDr. Olga Nádvořníková, PhD.